

Витоки таланту, або Чи є у тебе історія, яку ти хочеш розказати?

Юлій Швець

Філіппо Скотті у фільмі «Рука Бога». Режисер Паоло Соррентіно. Італія. 2021.

«**Рука Бога**» (È stata la mano di Dio)

Автор сценарію та режисер Паоло Соррентіно

Оператор Дарія Д'Антоніо

Композитор Леле Марчителлі

В головних ролях: Філіппо Скотті, Тоні Сервілло,

Тереза Сапонанджело, Марлон Жубер

Італія, 2021

«**Белфаст**» (Belfast)

Автор сценарію та режисер Кеннет Брана

Оператор Гаріс Замбарлукіс

Композитор Ван Моррісон

У головних ролях: Джуд Хілл, Джуді Денч, Джеймі Дорнан,

Катріна Балф, Чран Гіндс

Великобританія, 2021

В останні роки чимало кінематографістів, імена яких звучать на головних кінофестивалях, звертаються до свого дитячого досвіду та оживляють на екрані власні або сімейні спогади. Наприклад, Павел Павліковський розказує історію своїх батьків у «Холодній війні» (2018), Альфонсо Куарон рефлексує своє дитинство в передмісті Мехіко під час безладу 1971 року в картині «Рома» (2018). Обидві стрічки, в фокусі уваги яких доля «маленької людини» на тлі «великої політики», отримали фестивальні відзнаки й викликали інтерес публіки. Їм властиві «територіальна прив'язка» (тобто все, що відбувається, може статися лише в означеному місці); мінімум відвертих маніпуляцій, натомість – інтимна і навіть у певному сенсі ідеальна щирість при спогляданні власного дитинства у взаємодії зі світом дорослих; чорно-біле «ретро-зображення», яке «документально» фіксує драматичне тло обох історій.

Безумними, гамірними, безтурботними – такими виглядають дні дитинства в сонячному Неаполі видатного режисера сучасної Італії Паоло Соррентіно. Жорстке, суворе, насичене насильством, але щасливе – згадує своє дитинство на вулицях охопленого «громадянською війною малої інтенсивності» Белфаста в однойменному фільмі один із найкращих постановників Шекспіра британець Кеннет Брана. Обидві стрічки здобули визнання на МКФ (у «Бел-

фаста» головний приз 46-го кінофестивалю в Торонто, нагорода ВАФТА за найкращий британський фільм 2021 року та «Оскар» за найкращий оригінальний сценарій; «Рука бога» – Приз Великого журі Венеціанського фестивалю 2021 року, номінація на «Оскар»).

Обидві стрічки – ніби звичайні «історії дорослішання», вони піднімають з глибин пам'яті саме щасливі спогади дитинства майбутніх режисерів. А що ще спільного у насправді діаметрально протилежних фільмах італійського й британського кінорежисерів? І чи здатні розрізнені «відблиски пам'яті» людини сповна захопити увагу іншої? Адже всі знають, що пам'ять часто діє подібно збільшувальному склу, яке переплавляє світлинку в карикатуру, напівзабуту реальність у гротеск, а внутрішня структура дитячих спогадів завжди є субстанцією без чіткого нарративу. Переглянувши обидві стрічки, розумієш, що в них є внутрішній каркас, який не дозволяє окремим сценам розсіпатися. Але цементується він не «сюжетом дорослішання», а «історією народження таланту». Неаполітанський юнак Фаб'етто (Філіппо Скотті) прагне здобути філософську освіту в Римі, але зустріч з кінорежисером Антоніо Капуано (Чиро Капано), ключове питання якого до юнака винесене у заголовок цього огляду, змушує хлопця переосмислити свій життєвий шлях. Дев'ятирічний хлопчик Бадді (Джуд Хілл) з Белфаста разом з батьками втікає від військового протистояння католиків і протестантів на «континент» – у Британію. Ріднить же героїв обох стрічок ексклюзивний талант спостерігача-співучасника. Не того «безпристрасного споглядальника», що гострим скальпелем аналітика препарує життя, а максимально зануреного у реальність оповідача, котрий будь-яку, навіть вигадану історію робить своєю. Обидва хлопці зрештою пов'яжуть своє життя з кінематографом, тому що зрозуміють: надто багато історій потребують, аби їх «від першої особи» розказали світу.

Кадр з фільму **«Белфаст»**. Режисер Кеннет Брана. Великобританія, 2021.

Кадр з фільму **«Рука Бога»**.

Становлення творчої свідомості майбутніх митців відбувається через ланцюг вельми тонких, часто майже невольних для публіки рефлексій переважно на факти, які підкидає життя в режимі «prima volte», тобто «вперше». При цьому «перший досвід» зіткнення з соціальним насильством у «Белфасті» Кеннета Брана за амплітудою дитячих емоцій рівнозначний першому чуттєвому досвіду юнака у «Руці Бога» Паоло Соррентіно. Зіткнення з національною трагедією (можливо, враховуючи юний вік героя) у фільмі Брана носить особистий характер. Герой Соррентіно також відчує її безпосередньо: завдяки перегляду наживо матчу зі своїм футбольним кумиром Дієго Марадоною (що тоді грав за футбольний клуб Неаполя) юнак залишається живим (батьки в той час у замиському будинку випадково отруюються чадним газом).

Соціально-політичний дискурс фільму про дев'ятирічного «протестанта» Брана проявляється доволі рішуче: тут і конфлікт з квартальним «отаманом», і дружба з однокласницею-католичкою, і участь у дитячій «банді», яка цупить речі з крамниці. Соррентіно ж особистісне доводить до несвідомого фетиша, а весь соціально-політичний дискурс зводить до мінімуму. Та й чи могло бути інакше, якщо Брана народився у 1960-му році у робітничій родині на півночі Белфаста – сім'ї, в якій батько рідко бував вдома й яка нагадувала оточену вуличними безпорядками фортецю, й тому дитина зрештою прийшла до думки, що краще примирення за будь-яку ціну, аніж війна з домініоном на винищення. Дитинство ж Соррентіно, якщо не брати до уваги численних родичів-персонажів, пройшло серед молодих людей кримінальної зовнішності – контрабандистів портового Неаполя, які зрештою витіснили політично ангажованих представників бурхливих «свинцевих років» та їх «культуру» ультраправого та ультралівого тероризму. Автобіографічна «маленька краса» Брана й Соррентіно не позбавлена й окремих родових вад, на яких наголошують критики. Збалансований вердикт на сайті-агрегаторі Rotten Tomatoes щодо фільму британця висловлено так:

«Глибоко особистий проєкт режисера й сценариста Кеннета Брана «Белфаст» перемагає недоліки своєї оповіді завдяки сильному акторському складу й майстерності режисера». Особистий «амаркорд» Паоло Соррентіно після двадцятилітньої перерви хоча й потрапив до основного конкурсу Венеціанського фестивалю, однак порівняння Соррентіно й Фелліні у тій чи іншій формі повторюється чи не в кожній рецензії, й не на користь першого. Тим не менш, і Соррентіно, і Брана привносять своє у популярний нині жанр автобіографії. Їх оригінальний кінематограф досить самостійний, адже народжується із тисячі ніби незначних деталей, які, хоча й залишають шрами у свідомості маленької людини, навіть якщо вона просто катається на мопеді вулицями сонячного міста та радіє життю (як у кольоровій стрічці Паоло Соррентіно) чи тримає за руку відмінницю-однокласницю (як у чорно-білій стрічці Кеннета Брана), але не полишають надії, що суспільні негаразди ніколи не затьмарять творчого щастя.

Кадр з фільму **«Белфаст»**.

